PROKURATURA GENERALNA
BIURO PROKURATORA GENERALNEGO

Warszawa, dnia 26.02. 2014r.

PG VII G 021/54/13

Wytyczne
Prokuratora Generalnego
w zakresie prowadzenia postępowań o przestępstwa z nienawiści

Działając na zasadzie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 roku o prokuraturze (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r. Nr 270, poz. 1599 z późn. zm.), mając na uwadze konieczność ujednolicenia praktyki w zakresie sposobu prowadzenia postępowań karnych o przestępstwa popełniane na szkodę grupy osób albo poszczególnej osoby z powodu jej przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej, wyznaniowej albo ze względu na jej bezwyznaniowość, niezależnie od kwalifikacji prawnej czynu zabronionego (zwanych w niniejszych wytycznych przestępstwami z nienawiści) oraz z uwagi na potrzebę wyeliminowania występujących w ich toku nieprawidłowości, przekazuję następujące wytyczne:

I. W zakresie uregulowań materialnoprawnych

1. Za wyczerpujące znamię publicznego nawoływania do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość (art. 256 § 1 kk), jak też publicznego znieważania grupy ludności albo poszczególnej osoby z tych powodów (art. 257 kk) należy uważać również zachowania polegające na niepublicznym, a nawet skrytym sporządzeniu tekstu, znaku graficznego lub symbolu o takim charakterze umieszczonego przez sprawcę w przestrzeni publicznej, a w szczególności w Internecie lub w miejscu publicznym.
2. Publiczne nawoływanie do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych lub wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość (art. 256 § 1 kk),

jak też publiczne znieważenie grupy osób albo poszczególnej osoby z powodów określonych w art. 257 kk nie musi być kierowane bezpośrednio do osoby bądź osób faktycznie należących do grup wymienionych w tych przepisach. Dla bytu przestępstwa z art. 257 kk nie ma znaczenia również okoliczność, czy sprawca rzeczywiście uznaje podmiot znieważany za należący do takiej grupy, jeśli znieważa go z uwagi na jego rzekomą przynależność do niej.

3. Przypisanie jednej z grup wymienionych w art. 256 § 1 kk cech wysoce negatywnych nie musi być równoznaczne z nawoływaniem do nienawiści w rozumieniu tego przepisu. Należy jednak ocenić, czy zachowanie takie wyczerpuje znamiona występku z art. 257 kk ze względu na formę wypowiedzi.

4. Przestępstwem z art. 257 kk nie jest samo przypisanie osoby (osób) do grupy narodowościowej, etnicznej, rasowej, wyznaniowej albo bezwyznaniowej, jeśli nie jest połączone ze znieważeniem tej grupy lub znieważeniem osoby w związku z jej przynależnością do tej grupy.

5. W sprawach o przestępstwa z nienawiści należy uwzględniać, że wolność wyrażania poglądów chroniona jest konstytucyjnie oraz w oparciu o międzynarodowe konwencje.

II. W zakresie sposobu prowadzenia postępowań, z uwzględnieniem że poniższe zasady odnoszą się nie tylko do spraw o przestępstwa z nienawiści

6. Na każdym etapie postępowania przygotowawczego należy dążyć do dokonania precyzyjnych i miarodajnych ustaleń odnoszących się do zamiaru sprawcy, czynionych w oparciu o przeprowadzone dowody. Dla ustalenia zamiaru znaczenia przesądzającego nie mogą mieć wyłącznie wyjaśnienia podejrzanego, należy bowiem uwzględnić stronę przedmiotową czynu, a zwłaszcza sposób działania sprawcy.

7. Czynności z udziałem pokrzywdzonych powinny być dokonywane z poszanowaniem ich godności, w sposób zapobiegający wtórnej wiktymizacji.

8. Gdy jest to niezbędne dla poczynienia ustaleń faktycznych, uzyskanie adresu IP komputera, przy pomocy którego popełniono przestępstwo i zapisów monitoringu publicznego lub prywatnego powinno być dokonywane niezwłocznie.

9. Powołanie biegłego z zakresu językoznawstwa, historii lub innej dziedziny wiedzy poprzedzone powinno być kompleksową analizą faktycznej potrzeby uzyskania opinii wymagającej wiadomości specjalnych. Niedopuszczalne jest zasięganie opinii biegłych w zakresie faktów i ocen oczywistych, ogólnie przyjętych oraz prezentowanych w powszechnie dostępnych źródłach. Od biegłego nie należy żądać dokonania ocen karnoprawnych.

10. Decyzje procesowe, a zwłaszcza rozstrzygnięcia kończące postępowanie, powinny zawierać wnikliwe uzasadnienie, zrozumiałe dla uczestników postępowania karnego oraz opinii publicznej; treść uzasadnień takich decyzji powinna wskazywać na świadomość wagi i znaczenia dóbr chronionych prawem, które narusza przestępstwo.

III. W zakresie postępowań innych niż karne oraz kwestii organizacyjnych

11. Jeżeli ustalenia poczynione w toku postępowań przygotowawczych o przestępstwa z nienawiści wskazują na konieczność podjęcia środków z zakresu prawa administracyjnego, cywilnego bądź skierowania sygnalizacji, sporządza się, stosownie do odrębnych uregulowań prawnych, odpowiednie wnioski lub innego rodzaju pisma procesowe. Prawidłowość podejmowania tego rodzaju działań badana jest przez prokuratury nadrzędne, które w razie potrzeby udzielają konsultacji ułatwiających podjęcie decyzji o skierowaniu odpowiednich pism oraz pomocy w ich opracowaniu.

12. Prokurator okręgowy wyznacza, w zależności od potrzeb, jedną lub dwie prokuratury szczebla rejonowego, w których prokurator rejonowy wyznacza po dwóch prokuratorów do prowadzenia postępowań w sprawach o przestępstwa z nienawiści. W przypadku dużej liczby spraw tego rodzaju, po uzyskaniu akceptacji Prokuratora Generalnego, może zostać wyznaczonych więcej prokuratur rejonowych w danym okręgu.

13. Sprawy tego rodzaju podlegać powinny szczególnie wnikliwemu wewnętrznemu nadzorowi służbowemu. Skuteczność i poprawność sprawowania tego nadzoru kontroluje się w ramach cyklicznych lustracji, przeprowadzanych przez nadrzędne jednostki organizacyjne prokuratury.

14. Każde postępowanie przygotowawcze o przestępstwo z nienawiści uznaje się za sprawę dużej wagi w rozumieniu § 81 rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 marca 2010 r. - Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (tekst jedn. Dz. U. Nr 144 z 2014 r.), której prowadzenie obliguje do poinformowania prokuratora nadrzędnego o wszczęciu postępowania przygotowawczego oraz istotnych dla jego przebiegu czynnościach i zdarzeniach w jego toku.

15. Po o trzymaniu informacji, o której mowa w punkcie 14, prokurator kierujący jednostką organizacyjną wyższego stopnia ocenia, czy zachodzą przesłanki do objęcia sprawy zwierzchnim nadzorem służbowym.

16. Departament Postępowania Przygotowawczego Prokuratury Generalnej prowadzi stały monitoring spraw o przestępstwa z nienawiści, w ramach którego na koniec każdego półrocza przedstawia Prokuratorowi Generalnemu sprawozdanie z badań prawidłowości prowadzenia postępowań karnych w tej kategorii spraw. Sprawozdanie to kierowane jest do podległych jednostek organizacyjnych prokuratury wraz z zaleceniami merytorycznymi, wydawanymi niezwłocznie po jego sporządzeniu.

A. Seremet

Andrzej Seremet